

היבטים לשוניים בפרשת מטות עו

דקדוקי קריאה וטעמים והדרכה לקורא בפרשת מטות ובהפטרה ובראשון של מסעי

יש לשים לב ולהקפיד על המפיקים המופיעים לעתים קרובות בקריאה זו ולא להיכשל, לדוגמא, בין 'אשה' ל'אישה':

ל ג אֹ-הַשֶּׁבַע: במלעיל. לְאָסֶר: אל"ף בשוא נח, לא בשווא נע ולא בחטף

ל ה כָּל-נְדָרֶיהָ: ישנם קוראים 'המקפידים' לבטא יו"ד אחר הרי"ש, מנהג פסול מיסודו שאין לו על מה להישען. נכון הדבר גם לגבי וְאֶסְרֶיהָ

ל ו שָׁמְעוּ הַשִּׁי"ן בקמץ קטן. וְהָ: אין להשמיע את האל"ף של תחילת שם ה', לקרא כאילו כתוב 'ודוני'.

יִסְלַח-לָהּ: געיה ביו"ד, עם זאת הסמ"ך בשוא נח

ל י וְנָדָר: הנר"ן בצירי וכן בהמשך בפסוק יד

ל יג וְלֹאֶסֶר: הלמ"ד בשווא נח

ל יד לְעֵנָת: הנר"ן בדגש חזק, לשון ענוי הנפש

ל ג וַיְהִי: וא"ו החיבור בשווא נע

לא ו וְכָלִי הַקֹּדֶשׁ: כך היא ההטעמה הנכונה, בקורן ודפוסים אחרים מוטעם בטעות מונח זקף קטון דבר המשנה את משמעות הכתוב¹

לא ח עַל-חֲלִילֵיהֶם: החי"ת בפתח וללא געיה והלמ"ד הראשונה, על אף הקושי, בשווא נח²

לא יב אֶל-עֲרֵבָת: געיה בעי"ן ועם זאת, הרי"ש בשווא נח

לא יד מִצָּבָא: דגש חזק בצד"י והשווא הוא נע, אחרת עלול להישמע 'מצווה'

לא טו הַחִייתָם: החי"ת בחירק חסר ואחריה יו"ד בחירק מלא

לא טז לְמָסֶר-מֵעַל: הסמ"ך בקמץ חטוף

לא יט בְּחָלָל: העמדה קלה בבי"ת להדגשת הסגול המורה על מידע

לא כג וְכָל אֲשֶׁר לֹא-יָבֹא בָאֵשׁ תַּעֲבִירוּ בָמִים: יש להאזין מעט את קריאת תיבת בָּאֵשׁ להסמיכה לתיבה הקודמת שהרי הטפחא הוא המפסיק העיקרי ולא התביר: וְכָל אֲשֶׁר לֹא-יָבֹא בָאֵשׁ - תַּעֲבִירוּ בָמִים

לא כז תַּפְשִׁי: הפ"א בשווא נע

לא כח וַהֲרַמְתָּ מִכָּס: במלרע, אין טעם נסוג אחור

לא ל תִּקַּח | אֶחָד | אֶחָד מִן-הַחֲמִשִּׁים: פעמיים מונח לגרמיה זה אחר זה, כיו"ב לקמן לב לג

לא לב בָּזְזוּ: זי"ן ראשונה בשווא נע ולא בחטף כפי שמופיע בחלק מהדפוסים, כן הדבר גם בהמשך בפס' נג

לא מט עֲבַדְיָךְ נִשְׁאָו: כך היא ההטעמה ולא במונח-זקף כקורן ודומיו; הנר"ן אינה דגושה³.

¹ שכן אז יוצא כי רק חצוצרות התרועה בידו, במרכא תביר גם אלו וגם כלי הקודש בידו.

² למי שמתקשה, אפשר לקרוא בדומה ללמ"ד בדגש חזק

³ כך גם בהמשך לב כה כמצוין במקום. לפי כללי אתי מרחיק הדגש הוא רק באות מוטעמת (או בשווא לפני טעם); אבל געיא, או מקום ראוי לגעיא, אינו נחשב טעם לעניין זה.

לב א⁴ וּמִקְנָה | רֵב: מקובל שזה מונח לגרמיה⁵ יַעֲזֹר: העי"ן בשווא נח

לב ג וּשְׁבִים: שי"ן שמאלית

לב ו תִּשְׁבוּ פָה: טעם נסוג אחור לת"ו

לב ח בְּשִׁלְחִי: השי"ן בקמץ קטן

לב יא לא-מִלְאוּ: הלמ"ד ללא דגש ובשוא נח וכן בפסוק הבא

לב יג הִרְעָה: רי"ש בפתח

לב יט בָּאָה: הטעם בבי"ת מלעיל, הקורא מלרע הופך ללשון בינוני (הווה)

לב כ אִם-תִּחְלָצוּ: מרכא בחי"ת כטעם משנה, כך הוא במדויקים

לב כד לְצַנְאֲכֶם: הנר"ן בפתח והאל"ף חטופה

לב כה עֲבַדְיָה יַעֲשֹׂה: אין כאן דין אתי מרחיק ועל כן היו"ד ללא דגש, כך לפי ברויאר והמדויקים

לב כו יְהִי-שֵׁם: געיה ביר"ד

לב כז וְעֲבַדְיָה יַעֲבֹר: אין כאן דין אתי מרחיק ועל כן היו"ד ללא דגש, כך הדבר לפי ברויאר והמדויקים⁶

לב לה וַיִּגְבְּהָה: היר"ד בקמץ קטן

לב לח וְאֵת-שְׁבִמָה: שי"ן שמאלית

לב לט וַיֹּרֶשׁ אֶת-הָאֲמָרִי אֲשֶׁר-בָּהּ: טעם טפחא בתיבה וַיֹּרֶשׁ

לב מב לָהּ: ללא מפיק

הפסרת מטות, ירמיהו א; ב א-ג:

א א יִרְמְיָהוּ: המ"ם בשווא נע למרות מה שנהוג בקרב רוב האנשים לקרא שם חירק

א ב לְמַלְכוֹ: המ"ם בקמץ קטן

א ג בֶּן-יִאֲשִׁיָּהוּ: השי"ן בחירק חסר והיר"ד דגושה וקמוצה, נכון הדבר גם לגבי צִדְקִיָּהוּ

א ה אֶצְרָךְ: הצד"י בקמץ קטן, והשוא ברי"ש נח

א ט וַיִּגַע: במלרע, היר"ד בפתח לא בחירק

א י לְנִתְּוֹשׁ וּלְנִתְּוִן: בשתי המילים התי"ו רפויה. וְלֵהָאֲבִיד: הלמ"ד בשווא נח ויש להעמיד קלות את קריאת הה"א למנוע הבלעת האל"ף החטופה: ול-ה-אבִיד

א טו הִנְנִי: השוא הוא נח, על אף הקושי. וְעַל כָּל-עַרְי יְהוּדָה: טעם טפחא בתיבת וְעַל

א טז לְאֱלֹהִים: יש לקרוא ללא אל"ף ללהים

א יז תִּאֲזָר: האל"ף בשווא נח. אֶצְוֶךָ: כ"ף סופית מודגשת

א יט וְלֹא-יִכְבְּלוּ לָךְ: טעם נסוג אחור ליר"ד והכ"ף אחריה בשווא נע

ב ב וְקִרְאָתָּהּ: במלעיל

⁴ פסוק זה אינו מתורגם ע"י אונקלוס בתרגומים המדויקים. התרגום המופיע בדפוסים הוא תרגום אחר

⁵ יש שראו בזה מונח ואחריו פסק.

⁶ הדגש במקרה של אתי מרחיק יבוא רק בהברה מוטעמת, דהיינו, כאשר המילה השנייה מוטעמת בהברתה הראשונה. אות בראש המילה בגעיה אינה נחשבת מוטעמת.

ב ג יִשְׂרָאֵל לָהּ: להזהר מהבלעת למ"ד (רווח בין הדבקים), האל"ף של שם ה' אינה נשמעת. יִאֲשֶׁמוּ:
האל"ף בשווא נח

ראשון של מסעי:

לג ג מֶרְעַמְסֶס: העי"ן בשווא נח והמ"ם אחריה בשווא נע⁷

לג ד וּבְאֱלֹהֵיהֶם: האל"ף כלל אינה נשמעת

לג ט שְׁתֵּים עָשָׂר: לפי ברויאר כך צריכה להיות ההטעמה⁸

צוהר התבה מטות עו אחרי שהציב כמה שאלות פרשניות ומחשבתיות שאינן מענייננו.
נבחן תחילה את השורש ממנו נגזרת פעולתו של הנודר - נ.ד.ר. שורש זה משתייך לקבוצת
השורשים הפותחים באות נ' ומסתיימים באות ר'. אחת המשמעויות המאפיינות שורשים אלה
היא: הוצאתם החוצה של חלק מהפרטים (מיעוט בדרך כלל) באוכלוסיה מסויימת.
כדי להבהיר נקודה זו, ניקח מספר דוגמאות משורשים שונים בקבוצה זו, שיקלו עלינו לראות
את המכנה המשותף שביניהם. נ.ב.ר.⁹ – נבירה היא הוצאה של טוב מפסולת אגב חיפוש
וברירה. נ.ח.ר. – אפילו הנחירה מייצגת הוצאה קשה ורועשת של אור מבעד לנחיריים. נ.ע.ר. –
ניעור של מפה או של כיסי בגד נעשה כדי לסלק מהם פירורים או פסולת אחרת המצויה
בהם. נ.ק.ר. – ניקור של ציפורים או של עופות, משמעו ליקוט של גרעינים וזירעונים מתוך מה
שמונח לפניהם. נ.ש.ר. – נשירה של עלים מהעץ או של שיער מהראש.
וכיצד כל זה מתקשר לנִדָּר? הַנִּדָּר הוא בעצם קבלה מרצון, ע"י הנודר, של חיסרון או הגבלה
על עצמו. מדובר במשהו השייך לנודר, או בפעולה שהוא רשאי מדין תורה לעשותה, אך הוא
מתחייב מרצונו החופשי לתת את העצם (לקורבן), או להימנע מעשיית הפעולה שהיתה
מותרת לו קודם לנדר. ניתן להבין זאת מדברי הכתוב "לֹאֲסֹר אֶסֶר עַל נַפְשׁוֹ (במדבר ל, ג)".
שמדובר במשהו שהיה מותר לו, ומעתה הוא אוסר אותו על עצמו.
חז"ל מסבירים כי פעולת הַנִּדָּר היא פועל יוצא החל על הַנִּדָּר (הדבר הנאסר). להבדיל
משבועה בה הנודר כמו קושר לעצמו את הידיים ואוסר על עצמו, פעולה מסויימת או שימוש
בחפץ מסוים, הרי שבנִדָּר, על דרך משל, הנודר כמו זורק את הַנִּדָּר למקום גבוה שלמעלה
מהישג ידו, כדי שלא יוכל להגיע אליו¹⁰ (הוא כמו נועל את הנידר בכספת שאין לו דרך
לפתחה). ואם ישאל השואל, מה זה משנה אם אני אוסר על עצמי את הפעולה (בשבועה) או
שאני אוסר את הפעולה בנדר, והרי התוצאה אחת היא, אני מנוע מלעשות את הפעולה?
עלינו להבין תחילה את הצורך האנושי בפעולת הַנִּדָּר. למה יעולל אדם "שפוי", דבר כזה
לעצמו? הרי גם אם לא יִדָּר, יוכל שלא לעשות שימוש בַּנִּדָּר?
פעולת הנדר באה לעזור לנו כשאין די בכוחות הנפש שלנו כדי להתגבר על חולשותינו, ואז,
גם דברים שמותרים, עלולים לגשם אותנו ואף לגרום לנו ירידה רוחנית, חלילה. משל לאדם
שבדיו סכום כסף גדול והוא חושש שמא יבזבז או יפסיד אותו בבורסה ולעת לזקנה יסבול
ממחסור. למרות שבתוכניות קצרות טווח הוא עשוי להרוויח יותר, עדיין, ברגע של הארה,
יתעורר בו כוח הרצון והוא ייקח את הכסף ויפקיד אותו בתוכנית גמל. ואז, גם אם יבקש

⁷ יתכן שינוי משמעות אם יקרא עי"ן פתוחה

⁸ תורה קדומה בחלק הדקדוק, בשם מהר"ב (רבי יחיא בשיירי): 'ספרים אחרים באזלא גרש'. יש בהבדל זה כדי ללמד על טיבו של השווא הבא בראש תיבת שתי-שתיים. הערה: טיבו של השווא הוא במחלוקת מדקדקים ראשוניים. ספק אם מן התבונה להכריע כך במחלוקת, או לאמר שבחלק מהפסוקים ש"ן של שתיים בשווא נע, ובחלקם – בשווא נח.

⁹ א"ה: השורש הזה אינו במקרא. אבל יתכן ששורש זה מאוצר המלים המקראי, אלא שלא בא לביטוי במקרא.

¹⁰ א"ה: התלמוד הבבלי בתחילת נדרים מגדיר את זה כך, אידי דתנא נדרים דמיתסר חפצא עליה, תנא נמי חרמים דמיתסר חפצא עליה, לאפוקי שיבועה דקאסר נפשיה מן חפצא. בנדרים החפץ הנודר נאסר על האדם לעומת זאת בשבועה האדם אוסר את עצמו מהחפץ.

הגדרה תלמודית זו פתחה פתח להסביר דינים שונים בהתבוננות אם זה דין 'חפצא' או דין 'גברא'. וכרגיל – לפעמים בחרוגה מהשכל הישר.

להוציא את הכסף, לא יוכל, כי הכסף "אסור" בכבלי התוכנית, עד הגיעו לגמלאות. כלומר שהנדר "נולד" מהכרתו של האדם בקטנותו ובחולשותיו, ובא להגן עליו מפני עצמו ולאפשר לו לעלות ולהתחזק מבלי לפגוע בעצמו. ואז כמו במשפחת השורשים הפותחים באות נ' ומסתיימים באות ר', הרי שהוא כמו מוציא את הנידר מהמסגרת של הדברים המותרים לו, ומציב אותו מחוץ לתחום שלו, כך שהנידר אינו זמין עוד בעבורו, זה "לא שייך" מבחינתו. מתוך המשפחה הגדולה של השורשים הפותחים באות נ' ומסתיימים באות ר', נתמקד בשורשים "האחים" נ.ט.ר ו-נ.ת.ר הקרובים יותר לשורש נ.ד.ר (האות ד' שבשורש, משתייכת למשפחת האותיות הלשוניות, ד'ט'ל'נית) ולכן ניתן ללמוד מהם יותר על מהות השורש נ.ד.ר. האדם החלש בעיני עצמו, חושש שמא יעשה שימוש לא נכון באמצעים מסוימים שעלולים אחר-כך להקשות על התקדמותו, או להוביל אותו לידי נסיגה חלילה. לכן הוא נודר, ובפעולה זו הוא כמו מציב נוטר (שומר) לצד האמצעים ה"מסוכנים", שלא יאפשר לו לעשות בהם שימוש.

לשורש נ.ת.ר שני שימושים עיקריים: האחד ניתור (קפיצה) והשני התרה במשמעות של פתיחת קשר או התרה של איסור קיים. לפי הרש"ר הנודר מתייחס בשעה נודר למועד מאוחר יותר, הוא כמו מנתר אל העתיד ומנסה להקדים את המאוחר, בקבלו על עצמו כבר עכשיו מגבלות והחסרות, שאם ירצה יוכל לקבל על עצמו בעתיד אף אם לא ידור כעת. אך קטנותו וחוסר ההבנה שלו כעת, הם אלה שעלולים למנוע ממנו בעתיד, כאשר יגדל ויבין, את הטוב שניתן להפיק מהנידר. בשם הפעולה בה "מבטל" האב הבוגר, את נדרי הבוסר של בתו "הקטנה", "וְאִם הָיָא אָבִיהָ אֶתָּה בְּיוֹם שְׁמַעוּ" (במדבר ל, ו), התורה כמו רומזת לנו על חוסר הבשלות של הנודר. התורה כמו רומזת לנו על חוסר הבשלות של הנודר. המילה נא המתארת בשר שאינו צלוי די הצורך, היא מאותו השורש ממנו נגזרת המילה להניא. בכך התורה כמו רומזת לנו שהבת היא בגדר נא, לא בשלה עדיין לקבלת החלטות מסוג זה, ולכן רשאי האב למנוע ממנה את קיום נדרה. על פי הרש"ר, הפעולה להניא במקרה זה, מתייחסת לנדר עצמו, שכמו שמו אותו על האש לבישול, ואז בא האב, מפסיק את תהליך הבישול ומונע בכך את הגעתו לגמר בישול (משאיר אותו במצב נא).

אם נחפש אחר המופע הראשון בתורה של מילה הנגזרת מהשורש נ.ת.ר נגלה אותו בפרשת סימני הטהרה של שרץ העוף (החגבים) המותרים באכילה, "אֶךְ אֵת זֶה תֹאכְלוּ מִכָּל שֶׁרֶץ הָעוֹף הַחַלֵּף עַל אַרְבַּע אֲשֶׁר לוֹ כְּרָעִים מִמַּעַל לָרֶגְלָיו לְנֹתֵר בָּהֶן עַל הָאָרֶץ (ויקרא יא, כא)". לעוף הכשר, שתי רגלים בלבד, אך ראשו למעלה. לעומת זאת "כָּל שֶׁרֶץ הָעוֹף הַחַלֵּף עַל אַרְבַּע שֶׁקֶץ הוּא לָכֵם". ראשיהם של שרצים אלה בגובה גופם ומופנים ארצה, כרומזים על ארציות בלבד. אך יש עדיין חלק משרץ העוף החלף על ארבע שיש לו כרעים נוספות ומיוחדות, "מִמַּעַל לָרֶגְלָיו", כדי "לְנֹתֵר בָּהֶן עַל הָאָרֶץ". ובדומה, הנידר משמש כרגליים מיוחדות למי שרואה עצמו קטן וחלש, ומאפשר לו לקפוץ ולנותר מעל הארציות, למעלה, כלפי שמיא, כדי להתחבר גם אל הרוחניות.

ד"ר יואל אליצור: פרשת מטות: כיבושי מכיר, יאיר ונבת.

בני מנשה נעדרים מהדיון ומצטרפים פתאום לקראת הסוף

חלק מרכזי בפרשתנו מוקדש להתדיינות הקשה והארוכה בין משה ובין בני גד ובני ראובן על האחזותם בעבר הירדן המזרחי שנכבש לאחרונה (פרק לב). הכתוב חוזר שוב ושוב על זהותם של המבקשים:

וּמִקֵּנָה | רַב הָיָה לִבְנֵי רְאוּבֵן וּלְבְנֵי-גָד עֲצוּם מְאֹד... וַיָּבֹאוּ בְנֵי-גָד וּבְנֵי רְאוּבֵן וַיֹּאמְרוּ אֶל-מֹשֶׁה וְאֶל-אַלְעָזָר הַכֹּהֵן... וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לְבְנֵי-גָד וּלְבְנֵי רְאוּבֵן... וַיִּנָּשְׂאוּ אֵלָיו וַיֹּאמְרוּ... וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם מֹשֶׁה... וַיֹּאמֶר בְּנֵי-גָד וּבְנֵי רְאוּבֵן אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר... וַיֵּצֵאוּ לָהֶם מֹשֶׁה אֶת אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן וְאֶת יְהוֹשֻׁעַ בֶּן-נוּן וְאֶת-רָאשֵׁי אֲבוֹת הַמִּטּוֹת לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל: וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה

¹¹ מהספר 'מקום בפרשה'. אני מודה בזה למחבר על שליחת פרק זה אלי.

אלהם אסיעברו בניגד ובניראובן | אתכם אתהירדן כלחלוצ למלחמה לפני ה' ...

... ויענו בניגד ובני ראובן לאמר את אשר דבר ה' אלעבדיך כן נעשה:...

משנסתיים הדיון לשביעות רצון הכל, נאמר:

ויתן להם | משה לבניגד ולבני ראובן ולחצי שבט | מנשה בןיוסף אתממלכת סיחן מלך האמרי

ואתממלכת עוג מלך הבשן הארץ לערילה בגבלת ערי הארץ סביב:

עש פעמים מדגיש הכתוב: **בני גד ובני ראובן**. רק לאחר שנסתיים המשא והמתן

ומגיע שלב ההנחלה, מצטרפים פתאום בני **חצי שבט מנשה**!

בסופו של הפרק, בתיאור כיבושיהם של בני 2½ השבטים תופסים בני מנשה מקום מרכזי:

ויבנו בני גד ...

ובני ראובן בנו ...

וילכו בני מכיר בן מנשה גלעד וילפדה (במדבר לב, ט) ... ויתן משה את הגלעד

למכיר בן מנשה (במדבר לב, מ)...

ויאיר בן מנשה הלך ... ונבח הלך וילכד את קנת ואת בנתיה ויקרא לה נבח בשמו.

למה לא נזכרו בני מנשה בכל הדיון, למה צורפו פתאום בהפתעה אל החלוקה

המעשית של העטח? ואפשר להקשות בלשון חריפה יותר: בני ראובן ובני גד

הואשמו על ידי משה בהאשמות חמורות –

האחיכם יבאו למלחמה ואתם תשבו פה? ולמה תניאון את לב בני ישראל מעבר אל

הארץ אשר נתן להם ה'! כה עשו אבתיכם בשלחי אתם מקדש ברנע לראות את

הארץ ... ויניאו את לב בני ישראל לבלתי בא אל הארץ אשר נתן להם ה' ... והנה

קמתם תחת אבתיכם תרבות אנשים חטאים לספות עוד על חרון אף ה' אל ישראל ...

ושחתם לכל העם הזה

כל החרון הזה וכל התוכחה הזאת לא כוללים את בני מנשה. מדוע?

ה'פתרון' השומרוני¹²

בנוסח השומרוני של התורה יש לבעיה שלנו פתרון פלא. כך כתוב שם:

ומקנה רב היה לבני ראובן ולבני גד ולחצי שבט המנשה עצום מאד ...

ויבאו בני גד ובני ראובן וחצי שבט המנשה ויאמרו אל משה ואל אלעזר

הכהן ... ויאמר משה לבני ראובן ולבני גד ולחצי שבט המנשה ... ויגשו

אליו ויאמרו ... ויאמר אליהם משה ... ויאמרו בני ראובן ובני גד וחצי

שבט המנשה אל משה לאמר ... ויצו להם משה את אלעזר הכהן

ואתיהושע בן נון ואת ראשי אבות המטות לבני ישראל. ויאמר משה

אליהםאם-יעברו בני ראובן ובני גד וחצי שבט המנשה אתכם את-הירדן

כל חלוק למלחמה לפני ה' ... ויענו בני ראובן ובני גד וחצי שבט

המנשהלאמר את אשר דבר ה' אל עבדיך כן נעשה... ויתן להם

משה לבני ראובן ולבני גד ולחצי שבט המנשה בן יוסף את

ממלכת סיחון מלך האמרי ואת ממלכת עוג מלך הבשן ארץ לעריה

בגבולת ערי הארץ סביב.

כבר הזכרנו במקרה אחר את מנהגם של השומרונים מקדמת דנא לפתור בעיות

בתורה על ידי שיפוף הנוסח (אגב, במקרה שלנו הזרות התחבירית של הצירוף

"המנשה בן יוסף" ועצם הזכרת "בן יוסף" בפעם האחרונה במקום בפעם

הראשונה, הם עדות לשונית שיש כאן תפר גס). אפשר להשתמש במקרים רבים

¹² א"ה: קטע זה מיותר. מה לתורה שלמה שלנו ולשיחה בטלה שלהם? מכל מקום כיון שהם מוצגים כאן כזייפנים, העתקתי גם קטע זה.

בנוסח התורה השומרוני כאמצעי דדקטי: כמעט בכל פעם שאנו מוצאים בתורה קושי או סתירה בין מקבילות, נמצא בתורה השומרונית את מה שהיה 'צריך' להיות כתוב. אפשר במקרים אלו תמיד לנסח בפני התלמידים את השאלה – למה באמת לא כתוב בנוסח המקורי של התורה מה שנכתב בנוסח השומרוני? "ויפנו ויעלו דרך הבשן"

במסעי בני ישראל בעבר הירדן המתוארים כסדרם במדבר כא ושוב בלשונו של משה בתחילת ספר דברים, נאמר שאחרי שעקפו בני ישראל את ארץ אדום ואת ארץ מואב פנו לסיחון בבקשת רשות לעבור בארצו. משנענו בשלילה, נלחמו בו וכבשו את ארצו. ואז נאמר במפתיע: "ויפנו ויעלו דרך הבשן ויצא עוג מלך הבשן לקראתם הוא וכל עמו למלחמה אדרעי (במדבר כא, לג)". והשאלה הנשאלת היא: למה עלו אל הבשן? הדרך אל הירדן וארץ כנען הרי נפתחה עם כיבוש ארץ סיחון ומה פשר הסטייה צפונה אל הבשן?

נראה אפוא שארץ הבשן, נחלתם של בני חצי המנשה היא חלק מהארץ שהיתה מיועדת לכיבוש, וכפי שניסחו חז"ל: "בני מנשה לא נטלו מעצמן" (ירושלמי בכורים פ"א ה"ה, סד ע"ב). בני ראובן וגד בקשו להישאר בארץ שלא יועדה להתנחלות השבטים, ועל כן דימה אותם משה למרגלים שרצו להישאר במדבר פארן ולא להיכנס לארץ. בני מנשה לעומתם מקבלים בצפונם של עבר הירדן המזרחי נחלה שהיתה מיועדת להם. השאלה היא איך ומתי נקבע הקשר בין בני מנשה לבין הגלעד והבשן.

תוכנית נחלות מימי האבות

בעיונו לפרשת וארא הבאתי מדברי אבי מורי ז"ל שהראה שכמה וכמה משמות נכדי יעקב שנולדו במצרים נקראו על שם מקומות בארץ ישראל. התופעה שכיחה במיוחד בשבט מנשה שבו ניתנו במצרים השמות גלעד, חפר, נשכם ותרצה המציינים מקומות בנחלת מנשה משני עברי הירדן (ואפשר להראות שהשמות הגיאוגרפיים קדמו לשמות הפרסונליים). אבי ז"ל הסביר שבני יעקב שהיו אנשי מעשה, התייחסו ליעוד הלאומי שקיבלו מאבותיהם "לזרע את הארץ הזאת" (בראשית יב, ז) ברצינות ובמעשיות והחלו לחלק ביניהם את חבלי הארץ. כמובן, חלוקה כזאת יכלה להיות אז רק כללית כי בסופו של דבר גודל השבט ויכולותיו הם הקובעים את נחלתו הסופית. האחים גם שוטטו בארץ וקבעו את ישיבתם במקומות שנועדו להם כפי שאפשר ללמוד מישיבתו של יהודה בתמנה ועדולם וכזיב שבשפלת יהודה. הירידה למצרים קטעה את הזרימה הטבעית הזאת, אבל גם במצרים המשיכו בני יעקב להתגעגע לנחלותיהם בארץ המובטחת ונתנו לבניהם שמות השומרים על הגחלת, כך שבשובם לארץ בימי משה ויהושע חזרו והתחברו אל המקומות שאת זכרם שמרו כל הזמן. לדעת אבי גם "וירדף עד יין" (בראשית יד, יד) וגם הרמזים הגיאוגרפיים בברכות יעקב ומשה לשבטים, שייכים למפה ראשונית זו. לא כולם התגשמו בסופו של דבר במציאות. הגורמים לשוניים היו מעברם של בני ראובן וגד לעבר הירדן בניגוד לתוכנית, אי ההורשה של הצפון הרחוק בידי יהושע, הבדלים בין היכולת והמוטיבציה של השבטים השונים ואולי סיבות אחרות כדברי הפתגם "כל תוכנית בסיס לשוניים". מבקרי מקרא בדרך כלל מפרשים להפך. לידם המציאות המאוחרת היא שהשפיעה כביכול על עיצוב הסיפור שנוצר במאוחר, בבחינת "מעשה בנים סימן לאבות". ואולם לשיטתם הם מסתבכים עם הפרטים שבסופו של דבר לא התגשמו במציאות ההיסטורית, במיוחד זבולון שבסופו של דבר לא שכן לחוף ימים עד צידון ואת מקומו ירש שבט אשר, ובני ראובן שמעולם לא היו בעמדה בכירה בעם ישראל.

נשוב לענינו. למדנו שלבני מנשה היתה זיקה קדומה, מוסכמת על בית יעקב ובניו, לגלעד ולבשן מצד אחד ולצפון השומרון מצד שני. לכן, ברגע שהתפתה הדרך לעלות אל הגלעד והבשן, עלה העם כולו להלחם בעוג מלך הבשן וניתן צפון של עבר הירדן לבני מנשה מן הדין.

חידושו של 'תלמיד רס"ג'

שתי שאלות מתעוררות כאן: אחת, מנשה הרי נולד במצרים, איך ומתי פיתה מנשה את הקשרים לנחלתו? ושאלה שנייה, שהיא בעצם שאלה גדולה על מפת ההתנחלות בכלל: מנשה הוא מעיקרו חצי שבט, והנה נחלתו היא נחלה ענקית, הגדולה בנחלות שבטי ישראל. במזרח הירדן הוא ירש את כל ארץ עוג מלך הבשן, מחצי הגלעד בדרום ועד הר חרמון ועד בכלל בצפון, ומהנדרת והירדן הצפוני במערב ועד הר חורן (הר הדרומי) במזרח. במערב הירדן כוללת נחלתו את השומרון הצפוני משכם ונחל קנה בדרום ועד עמק יזרעאל בצפון, לרבות רובו של השרון במערב והבקעה במזרח (ועוד תוספות בעמקים ובשרון הצפוני; יהושע יז, יא). איך קרה הדבר הזה?

את התשובה לשאלות אלו העלה פרשן קדמון ומקורי לספר דברי הימים, המכונה 'תלמיד רב סעדיה גאון' (כינוי זה ניתן לו על ידי בעלי התוספות. זמנו כנראה לפני כאלף ומה שנה, הוא מצטט כמה וכמה פעמים מדברי רב סעדיה אבל גם מדברי המדקדק הראשון ר' יהודה בן קרייש ומתורתם של חכמי קירואן שבאלג'יר). ביחסי דברי הימים (דה"י א, ב, כא) נזכרים כיבושיו של יאיר בן מנשה (שהתייחס למנשה מצד אם אביו וליהודה מצד אבי אביו; ראה עיונו לפרשת במדבר) בגלעד ובבשן בזיקה לדורות הראשונים של שבט יהודה וללא הזכרה כל שהיא של שעבוד מצרים, יציאת מצרים וכיבושי יהושע. 'תלמיד רס"ג' בפירושו שם, סובר שמכיר ובניו נאחזו בארץ ישראל "בימי שלטונותו של יוסף שהיה מלך על הארץ". לאחר מות יוסף "תקפו גוים עליהם ולקחו מידם וישבו בהם עד שבאו (ישראל) בארץ ישראל (בימי משה). ולכן נתאו בני מכיר לשבת בארץ הגלעד, ובתפוש את אביהם נתנה משה להם".

ההנחה שבארץ ישראל משני עברי הירדן היו פרובינציות מצריות בימי יוסף, מתבססת על הכתובים בספר בראשית (וכגון "וכל הארץ באו מצרימה לשבר אל יוסף", בראשית מא, נז; "ויתם חכסא מארץ מצרים ומארץ כנען", שם מז, טו; "ויעל עמו גם רכב גם פרשים ... ויבאו עד גרן האטד אשר בעבר הירדן", שם נ, ט-י) ומסתייגת במקורות המצריים ובמכתבי אל עמארנה (ראה עיונו לפרשת ויחי).

'תלמיד רס"ג' מצביע על עוד פסוק משמעותי בהקשר זה. כתוב ביהושע יז, א: "למכיר בכור מנשה כי הוא היה איש מלחמה ויהי לו הגלעד והבשן". חז"ל פירשו שמכיר האריך ימים קרוב למאתים וחמשים שנה, נולד בחיי יעקב ומת אחרי מות משה, ובגיל 235 בערך עשה מלחמות וכבש כיבושים (סדר עולם סוף פרק ט') ומקבילות. ברור שזו היא דרך דרש. ומה הפשט? מבחינה לשונית קשה לפרש שיש כאן התבטאות קיבוצית המתכוונת לומר שבני משפחת מכיר היו אנשי מלחמה. "איש מלחמה" מתייחס ליחיד ולא לרבים. 'תלמיד רס"ג' סובר שהפסוק הזה אינו מדבר על ימי יהושע אלא על ימי יוסף. מכיר האיש, בן בנו של יוסף שבניו יולדו על ברכי יוסף, היה איש מלחמה ויהי לו הגלעד והבשן. ומכיון שהחזיקו מכיר ובניו בשעתם בארץ הגלעד והבשן, ניתנו חבלים אלו לבני בניהם בימי משה ויהושע.

מתוך כך מציע 'תלמיד רס"ג' ביאור חדשני גם בפסוקים האחרונים של פרשת מטות, וכך הוא אומר:

דע לך באר היטב כי אותם הדברים של חומש של מכיר ויאיר ונבח ספורות לשעבר הן כי מכיר ויאיר ונבח לא לקחו כלום במדבר.

ר' יהודה קיל במבוא שלו ל'דעת מקרא' לדברי הימים מביא מחבר מקורי נוסף שפיתח רעיונות מסוג זה – ר' יהודה החסיד ראש חסידי אנשכנו בימי בעלי התוספות בפירושו לתורה בשם אביו ר' שמואל החסיד. ר' שמואל החסיד מפנה את תשומת הלב למה שנאמר על אפרים בן יוסף בדה"א ז, כ–כז:

ובני אפרים שותלח וברד בנו ותחת בנו ואלעדה בנו ותחת בנו. וזבד בנו ושותלח בנו ועזר ואלעד, והרגום אנשי גת הנולדים בארץ כי ירדו לקחת את מקניהם ויתאבל אפרים אביהם ימים רבים ... ובתו שְׁאֵרָה ותבן את בית חורון התחתון ואת העליון ואת אֶזְנָן שארה. ורפח בנו ורשף ותלח בנו ותחן בנו. לעדן בנו עמיהוד בנו אלישמע בנו. נון בנו יהושע בנו.

שארה בת אפרים, חיתה ששה דורות לפני יהושע בן נון ובנתה ערים בארץ (בנחלת אפרים). כותב ר' יהודה החסיד (בפירושו לשמות א ז):

אבי היה מוכיח מדברי הימים שכל זמן שהיו ישראל במצרים היו לפעמים הולכים על קרקע יעקב אבינו והיו בונים שם כרכים. ואני סבור שדוקא זרע יוסף היו עושין ולהן היה רשות מפרעה כי מחמת כבוד יוסף פרעה נוהג בהם כבוד לתקן ולחזק את ירושתן והיו מושיבין בהן דירון ופורעין להם מס ...

דעה דומה ובגוון קצת שונה מוזכרת גם בפירושו של ר' יצחק אברבנאל בפרשתנו:

וי"א שיוסף ע"ה קנה אלה הערים בזמן הרעב של מצרים ואחרי מותו לקחום עמון וזולתם ועתה גברה יד ישראל עליהם ושבו הערים לישראל ושאלו בני מכיר ירושת אמם (אני מודה ליד ידי פרופ' חיים בן דוד שהסב את תשומת לבי למקור זה).

נסכם: התמונה שמתקבלת מתוך הבניין החדשני שהציבו בשעתם 'תלמיד רס"ג', ר' שמואל החסיד ור' יהודה בנו, ובדור שלפנינו אבי מורי ור' יהודה קיל, היא שבני יעקב עוד לפני רדתם למצרים כבר בנו לעצמם תוכנית כללית בסיסית שלפיה תיחלק ביניהם הארץ בעתיד, ובני יוסף פעלו בימי אביהם המשנה למלך מצרים, ואולי בשליחותו בנו ויישבו חבלי ארץ שלמים בארץ. לאחר מות יוסף וכל אחיו וכל הדור ההוא, כשקם מלך חדש על מצרים אשר לא ידע את יוסף, התמוטטה כל האחיזה הזאת בארץ, אבל הגעגועים לארץ ולמקומותיה המיועדים לשבטים, המשיכו לפעם והשפיעו על שמות שניתנו לילדים, על ברכות משה לשבטים ובסופו של דבר על תהליך הכיבוש וההתנחלות.

קומה שנייה על גבי 'תלמיד רס"ג'?

בבית המדרש של הדור שלי, שגדל כבר על 'דעת מקרא' והכיר את תורותיו של אבי, פותח מהלך הממשך באותו כיוון, אבל במגמה רדיקלית יותר. הרעיונות מהלכים בינינו כבר דור כתורה שבעל פה. לאחרונה העלה אותם על הכתב בצורה נאה ומשכנעת הרב יעקב מדן. אני אלך כאן בעקבותיו, בהדגשים קצת שונים.

נתחיל מן הנקודה החזקה ביותר – השוואת שני המפקדים בספר במדבר. המפקד הראשון נערך בסיני, זמן לא רב אחרי יציאת מצרים. השני היה בערבות מואב בשנות הארבעים לצאת בני ישראל ממצרים. בין שני המפקדים התחלף הדור, יוצאי מצרים מתו ובניהם העומדים לנחול את ארץ כנען הם הנמנים. מעניין לשים לב שהמספר הכללי לא השתנה בהרבה. במפקד הראשון המנין הסופי היה 603,550 ובשני 601,730. המנינים השבטיים של רוב השבטים גדלו או קטנו אבל לא באופן קיצוני (ראובן: 46,500 – 43,730; גד: 45,650 – 40,500;

יהודה: 74,600 – 76,500; יששכר: 54,400 – 64,300; זבולן: 57,400 – 60,500; אפרים: 40,500 – 32,500; בנימן: 35,400 – 45,600; דן: 62,700 – 64,400; אשר: 41,500 – 53,400; נפתלי: 53,400 – 45,400. שני שבטים השתנו באופן דרסטי – שמעון שהצטמצם מ- 59,300 ל- 22,200, ומנשה שגדל מ- 32,200 ל- 52,700.

על הצטמצמותו של שמעון עמדו חז"ל, ואמרו שכל כ"ד האלפים שנופלו בבעל פעור היו משבטו של שמעון. לדבר זה יש השלכות על הבנת עוון פעור בכלל ועל תפקודו של שמעון בכיבוש הארץ ובחלוקתה. בפרק הנוכחי עניינו הוא במנשה: מה הרקע לקפיצתו של שבט מנשה שהוסיף למספרו יותר מ-20.00 גברים.

שמא מותר לנו לשער השערה נועזת, שלב אחד יותר ממה שהעזו לשער קודמיו: עשרים אלף האנשים שנוספו לשבט מנשה בערבות מואב, היו אולי מבני בניהם של מכיר ויאיר ונבח שלא חזרו למצרים אלא נשארו בארץ הבשן. נציגים אלו של עם ישראל היו כל הזמן בארץ ישראל וזכו לוותר על החוויה המרה של עבדות בחומר ובלבנים, של "כל הבן חילוד היאורה תשליכוהו", אבל גם הפסידו את הפסגות של יציאת מצרים, שירת הים ו"נעשה ונשמע". נדמיין לעצמנו את אבותינו מגיעים לערבות מואב אחרי כל תלאות המדבר, אחרי גלות של שלושים ושמונה שנים שבמהלכה מת כל הדור הקודם, והנה פתאום גולשים לעומתם מן ההרים 'צברים' שזופים רוכבי סוסים שלא טעמו טעם גלות. כמה מרגשת היתה הפגישה עם בני דודים אלו, דוברי העברית, השותפים למורשת אברהם יצחק ויעקב, שומרי הגחלת בארץ ישראל. חיהם כאן בודאי לא היו קלים כאשר איבדו את המטרייה של השלטון המצרי האוהד, כאשר גבר כוחם של גשור ומעכה (ד"ה א, ב, כג), כאשר קמה ממלכתו של עוג מלך הבשן שהם היו בודאי כפופים לה, אבל הם שרדו והמשיכו ליישב את צפון הגלעד והבשן, ואולי היו להם שותפים פה ושם גם בעבר הירדן המערבי, מבני אפרים או מבניהם של ענר אשכול וממרא, מצאצאי חניכי בית אברהם או עבדי בית יעקב שלא ירדו למצרים.

המשימה הראשונה במעלה היתה עכשיו לשחרר את ארצם של אחים חדשים-ישנים אלו מעולו של עוג מלך הבשן. משה ובני ישראל מיהרו בשמחה לבצע את המשימה הזאת. לאחר הנצחון על עוג מלך הבשן ועמו, מובן מאליו שחבלי הארץ הרחבים שבהם היו פזורים בני מנשה אלו, אושרו מייד כנחלה לבני השבט שעמרו עליהם בכל הזמנים הקשים שעברו עליהם.

ר' יעקב מדין מסביר שמבחינה רוחנית ודתית היה חשוב מאד ברגע זה לצרף את האחים שנותרו עד עתה בעולם הערכים והאמונות של האבות – לברית ה' כפי שגובשה ונוסחה ביציאת מצרים ובמעמד סיני, ולפיכך נכרתה שוב ברית בערבות מואב (ואפשר שבדומה לכך הברית בהר עיבל בימי יהושע נועדה לאוכלוסיה עברית מקבילה שחזרה והצטרפה אל העם בארץ כנען).

"כאשר עשה ישראל"

מהלך זה עשוי להסביר גם ביטוי בעייתי לכאורה בפרשת דברים: בדברים פרק ב' סוקר משה את העיוניים שחלו בעבר הירדן – האֲמִים הקדמונים שבני מואב הורישום וישבו תחתם, החרי שבני עשו השמידום וירשו את ארצם, הזמזְמִים שבני עמון באו במקומם, והוא מציג העוואה: "כאשר עשה ישראל לארץ ירשתו אשר נתן ה' להם" (פסוק יב). הקושי ברור: הרי בני ישראל בשלב זה עדיין לא כבשו שום חלק של הארץ! התירוץ שהערה זו היא דברי משה החורגים מסדר הדברים ומוסבים על כיבוש סיחון ועוג שקרה אחר כך (חזקוני וספורנו) או שהם על שם

העתיד – כיבוש כנען בידי יהושע (רמב"ן ואברבנאל) או שזאת הערת עריכה מאוחרת לכיבוש כנען (רוב החדשים) הם פתרונות דחוקים. לפי מבנה הפרק, מדובר כאן בדרך כלל על עמים היושבים בחלקים שונים של עבר הירדן המזרחי ווגם על הכפתורים שהורישו את העמים בצד המערבי ומסגרת הזמן קודמת לכיבושי בני ישראל. הדברים שפיתחנו כאן יכולים להסביר את הפסוק יפה כפי שהוא בהקשרו. בני ישראל המגיעים לעבר הירדן פוגשים כאן את עמי אדום, מואב ועמון ושני מלכי האמורי, ולצידם גם עשרות אלפים מישראל שגם להם נחלה ותיקה במרחב הצפוני של עבר הירדן. במסגרת זו ראוי בהחלט למנות גם אותם בין העמים שתפשו להם נחלה בעבר הירדן – "כאשר עשה ישראל לארץ ירושתו".

מקורות להרחבה ולעיון:

ר' קירנהיים (מהדיר), פירוש על דברי הימים: מיוחס לאחד מתלמידי סעדיה הגאון, מוצא לאור על פי שלושה כתבי יד, ירושלים תשכ"ז (פרנקפורט דמיין תרל"ד).
 י' קיל, "בני יוסף נאחזים בארץ עוד בימי שבת ישראל במצרים", דעת מקרא: דברי הימים, א, מבוא, 64–66.
 הנ"ל, "המיוחס לתלמיד רס"ג", דעת מקרא: דברי הימים, ב, נספחות, 87–89.
 י' אליצור, "אנשים ונחלות במנושה ובשבטי ישראל", על אתר ד-ה (תשנ"ט), 243–249.
 ע' ויזל, "הפירוש האנונימי לספר דברי הימים", תרביץ עו (תשס"ז), 415–434.
 י' מדין, "חבירה אל הארצישראלים", מקור ראשון: שבת, ערב שבת פרשת מטות-מסעי, כ"ז בתמוז תשנ"ע (9/7/10), 2–3.

סוף הפרשה מגלעד הרשושנים

מה דעתכם על ההסבר הדקדוקי הבא שמצאתי אצל אבי ז"ל לגבי חסרון המפיק במלה "לה" בשלושת הפסוקים?
 אבל אפשר להסביר את חסרון המפיק בצורה דקדוקית פשוטה, ואפשר גם ללמוד מכאן כלל בדקדוק. כדי להבין זאת יש למצוא את ההבדל בין שלושת פסוקינו, שבהם אין מפיק בתיבה **לה**, לבין שאר 202 הפעמים שבהם מופיע בה מפיק.
 בשלושה מופיעה התיבה **לה** מחוברת לתיבה אחרת, אולם תיבה שנייה זו טעמה מלעיל ובתחילתה:

לֵה נֶבֶח
לֵה בֵּית
לֵה בָּעֵז

מה שאין כן בשאר המקומות שבהם התיבה **לה** מופיעה בסוף הפסוק או שהתיבה שאחריה טעמה אינו מלעיל.

לפניכם רשימת כל המקומות בהן המלה "**לה**" מופיעה בטעם מחבר:

1. בראשית לה יז: וַיְהִי בְהִקְשָׁתָהּ בְּלִדְתָּהּ וַתֹּאמֶר לָהּ הַמֶּלֶךְ אֶל-תִּירָאִי כִּי-גַם-זֶה לָךְ בֶּן׃
2. ספר שמות פרק ב פסוק ח: וַתֹּאמֶר-לָהּ בֶּת-פַּרְעֹה לָכִי
3. ספר שמות פרק ב פסוק ט: וַתֹּאמֶר לָהּ בֶּת-פַּרְעֹה הִלֵּכִי אֶת-הַיֶּלֶד הַזֶּה וְהִנֵּקְהוּ לִי
4. במדבר פרק ל פסוק טו: וְאֶסְתַּחֲרֶשׁ יַחְרִישׁ לָהּ אִישָׁהּ מִזֶּם אֱלֹהִים
5. במדבר פרק לב פסוק מב: וַנִּבְח הָלֶךְ וַיִּלְכֹּד אֶת-קַנְתָּ וְאֶת-בְּנֵיהֶּ וַיִּקְרָא לָהּ נֶבֶח בְּשֵׁמוֹ׃
6. ספר יהושע פרק ב פסוק יד: וַיֹּאמְרוּ לָהּ הָאֲנָשִׁים
7. ספר יהושע פרק טו פסוק יח: וַיֹּאמֶר-לָהּ כָּלֵב מֶה-לָּךְ׃
8. ספר שופטים פרק א פסוק יד: וַיֹּאמֶר-לָהּ כָּלֵב מֶה-לָּךְ׃
9. ספר שופטים פרק א פסוק טו: וַיִּתֵּן-לָהּ כָּלֵב אֶת גִּלְתָּ עֲלִיתָ וְאֶת גִּלְתָּ תַּחְתִּית׃

10. ספר שופטים פרק טז פסוק יז: וַיִּגְדֹּל לָהּ אֶת-כָּל-לְבָבוֹ
11. ספר שמואל א פרק כח פסוק יג: וַיֹּאמֶר לָהּ הַמֶּלֶךְ אֶל-תִּירָאִי כִּי מֶה רָאִית
12. ספר שמואל ב פרק יג פסוק טו: וַיֹּאמֶר-לָהּ אֲמָנוֹן קוּמִי לְכִי:
13. שמואל ב יד ה: וַיֹּאמֶר-לָהּ הַמֶּלֶךְ מִה-לָּךְ וַתֹּאמֶר אֲבָל אִשָּׁה-אֶלְמָנָה אֲנִי וַיָּמָת אִישִׁי:
14. שמואל ב כא י: וַתִּקַּח רָצְפָה בַת-אִיָּה אֶת-הַשֶּׁק וַתִּטְהֶר לָהּ אֶל-הַצֹּרֵר מִתַּחֲלַת קִצִּיר
15. מלכים א ב כ: וַיֹּאמֶר-לָהּ הַמֶּלֶךְ שְׂאֵלִי אֲמִי כִּי לֹא-אֲשִׁיב אֶת-פָּנָי:
16. ספר מלכים א י ג: וַיִּגְדֹּל-לָהּ שְׁלֹמֹה אֶת-כָּל-דְּבָרֶיהָ 1
7. ספר מלכים ב ו כח: וַיֹּאמֶר-לָהּ הַמֶּלֶךְ מִה-לָּךְ
18. מלכים ב ח ו: וַיִּשְׁאַל הַמֶּלֶךְ לָאִשָּׁה וַתִּסְפֹּר-לּוֹ וַיִּתֵּן-לָהּ הַמֶּלֶךְ סָרִיס אֶחָד לֵאמֹר
19. ירמיהו מד פסוק יז: לְקַטֵּר לְמַלְכַּת הַשָּׁמַיִם וְהַסִּיד-לָהּ נְסָכִים כְּאֲשֶׁר עָשִׂינוּ
20. ירמיהו מד פסוק יח: וּמִן-אֲזַי חָדְלָנוּ לְקַטֵּר לְמַלְכַּת הַשָּׁמַיִם וְהַסִּיד-לָהּ נְסָכִים חֲסֵרְנוּ כָּל
21. ירמיהו מד פסוק יט: הַמִּבְלָעֵדִי אֲנִישִׁינוּ עָשִׂינוּ לָהּ כְּנָגִים לְהַעֲצֹבָהּ וְהַסִּיד לָהּ נְסָכִים:
22. ספר ירמיהו פרק נ פסוק כו: אֶל-תִּהְיֶי-לָהּ שְׂאֵרִית:
23. ירמיהו נ פסוק כט: כָּל אֲשֶׁר עָשְׂתָה עָשׂוּ-לָהּ כִּי אֶל-יְהוָה זָדָה אֶל-קִדּוּשׁ יִשְׂרָאֵל:
24. ספר ירמיהו פרק נא פסוק מח: וְכָל אֲשֶׁר בָּהֶם כִּי מִצָּפוֹן יָבוֹא-לָהּ הַשּׁוֹדָדִים נֹאסִי-יְהוָה:
25. ספר יחזקאל פרק כא פסוק טו: לְמַעַן טִבַּח טִבַּח הוֹחֲדָה לְמַעַן-הִיָּה לָהּ בְּרֶקַע מִרְטָה
26. ספר יחזקאל פרק מג פסוק יז: וְהַגְבֹּל סָבִיב אוֹתָהּ חֲצִי הָאָמָה וְהַחֲיִק-לָהּ אָמָה סָבִיב
27. ספר הושע פרק ב פסוק יז: וְנָתַתִּי לָהּ אֶת-כְּרִמְיָהּ מִשֶּׁם וְאֶת-עֵמֶק עֲבֹר לִפְתַּח תַּקְוָה
28. ספר זכריה פרק ה פסוק יא: וַיֹּאמֶר אֵלַי לְבָנוֹת-לָהּ בַּיִת בָּאָרֶץ שְׁנַעַר
29. ספר תהלים פרק קכ פסוק ו: רַבַּת שְׁכֵנָה-לָהּ נִפְשִׁי עִם שׁוֹנָא שְׁלוֹם:
30. ספר תהלים פרק קכב פסוק ג: יְרוּשָׁלַם הַבְּנוּיָה כְּעִיר שְׁחַבְרָה-לָהּ יַחְדָּו:
31. ספר תהלים פרק קכג פסוק ד: רַבַּת שְׁכֵנָה-לָהּ נִפְשָׁנוּ הִלְעַג הַשְּׂאֲנָנִים
32. ספר משלי פרק ו פסוק ז: אֲשֶׁר אֵין-לָהּ קִצִּין שֹׁטֵר וּמַשֵּׁל:
33. ספר רות פרק ב פסוק יד: וַיֹּאמֶר לָהּ בְּעִז לֵעֵת הָאֵכָל גְּשִׁי הָלֵם
34. ספר רות פרק ב פסוק יט: וַתֹּאמֶר לָהּ חֲמוּתָהּ אֵיפָה לְקַטֵּת הַיּוֹם וְאָנָּה עֹשִׂית
35. ספר רות פרק ב פסוק כ: וַתֹּאמֶר לָהּ נַעֲמִי קְרֹוב לָנוּ הָאִישׁ מִגְּאֻלָּנוּ הוּא:
36. איכה א ב: בָּכוּ תִבְכֶּה בְּלִילָה וְדַמְעָתָהּ עַל לִחְיָהּ אֵין-לָהּ מִנְחָם מִכָּל-אֲהַבֶּיהָ
37. דברי הימים ב ט פסוק ב: וַיִּגְדֹּל-לָהּ שְׁלֹמֹה אֶת-כָּל-דְּבָרֶיהָ

מה דעתכם?

הסבר נוסף לענין מצאתי אצל בעל העמק דבר המסביר את חסרון המפיק בכך שאולי האות
 נון מ"נבח" צריכה להכפל גם לסוף המלה "לה" ולהפוך ל-"להן", ופסוק בעצם היה צריך
 להיות כך "ויקרא לה| נבח בשמו".

גלעד הרשושנים
 גבעת שמואל

פֶּן לַחֲכָם וַיִּחַכֶּם-עוֹד

הכתובת למשלוח: eliyahule@gmail.com
 הערות מתקבלות גם באנגלית.

הודעה מאתר "לדעת" כאן תוכלו להוריד גליונות פרשת השבוע מדי שבוע (גם גליונו מופיע שם): <http://www.ladaat.info/gilyonot.aspx>

מאמרנו מופיע **ונשמר** באוצר החכמה בפורום דקדוק ומסורה
<http://www.otzar.forum.org/php.topicview?forum=10317&topic=272195&p=272195>

אם אתה מתעניין
בהגטים הלשוניים של התורה
(לשון המקרא, המשנה, התלמוד וכו')
אתה מוזמן להרשם (בחנם)
לקבלת דוא"ל בנושאים לשוניים
בכתובת: maanelashon@gmail.com
😊 בוא להחכים את עצמך ואת שאר המכותבים 😊